

LETO—YEAR XV.

Cena lista
je \$5.00.Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917.

Chicago, Ill., torek, 31. januarja (Jan. 31) 1922.

Subscription \$5.00
Yearly.

STEV.—NUMBER 25.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

LEWISOV "KATEKIZEM"
ZA RUDARJE V KANSASU.

"Provizorična vlada" Lewisovega režima je izdala vprašalne pole za rudarje, ki se hočejo vrniti na delo.

BITTNERJA JE SRAM, PA
PRAVI, DA POLE NISO
OBVEZNE.

Pittsburg, Kans. — (Izvirno poročilo "Prosveta"). — John Fleming, ki nadomestuje Alexandra Howata v predsedništvu okrožne organizacije rudarjev v Kansasu, je objavil "katekizem", katerega je izdala "provizorična vlada" John L. Lewisa za rudarje, ki se hočejo vrniti na delo. Van A. Bittner, glavni predstavnik Lewisa, in George L. Peck, predsednik Lewiseve unije, tvorita "provizorično vlado".

Katekizem, oziroma vprašalna pola je namenjena rudarjem, ki so v stavki kot podporniki Howata in njegovemu boju z industrijskim sodiščem in kateri se smejo vrniti na delo na Howatovo priporočilo pod pogojem, da družbe ne delajo nikakršnih diskriminacij med stavkarji. Toda družbe delajo največje diskriminacije. Delovodje imajo vse rudarje, ki so zvesti Howatu, na črni listi kot "ne-unije" rudarje in vsako, ki hoče dobiti nazaj staro delo, se mora vnovič vpisati v "unijo", katero vodita Lewisova agenta Bittner in Peck. Poleg te bosovske črne liste ima Bittner še svojo črno listo in te tisti rudar, kogar on priporoči bosu, dobi delo.

Vprašalna pola, katero je Fleming pribil, da križi svobodo ameriških državljanov, vsebuje sledeča vprašanja:

1. Ime, narodnost, delavni prostor in številka lokalne unije, katere član ste bili pred 30. septembrom 1921?
2. Ali veste, da je bil čarter 14. okrožja razveljavljen 13. oktobra 1921. in da so bili okrožni odborniki suspendirani, ker se niso hoteli držati sklepov naše mednarodne konvencije?
3. Ali veste, da ima naša unija od gori omenjenega dneva provizorično vlado?
4. Ali veste, da je provizorična vlada pozvala vse člane na delo 25. novembra 1921. pod kaznijo razveljavljenja lokalnih čarterjev in suspendacije članov, ako se ne odzovejo?
5. Ali ste se držali omenjenega zaključka?
6. Ali se zavedate, da je bil čarter vaše lokalne unije razveljavljen in da niste več član?
7. Kdaj ste se prvič zglasili za delo?
8. Ali ste vprašali za delo na priporočilo Alexandra Howata z dne 11. januarja 1922?
9. Ali mislite, da je imel Howat prav, ker je kršil pravila naše organizacije?
10. Kaj vam je rekel rudniški delovodja, ko ste ga vprašali za delo?
11. Kak učinek je imela invazija Johna H. Walkerja na vaš povratek na delo pod navodili vaše unije?
12. Ali ste kdaj podpisali kakšno resolucijo ali drugače obsojali odbornike ali člane naše unije?
13. Ali mislite, da bi bili glasovali za povratek na delo in se držali pravil naše unije in obveznosti pogodbe, če se ne bi bili Walker, Orr, dr. Howe in drugi mešali v naše zadeve in prepustili vso stvar nam, rudarjem v rešitev?
14. Ali ste vi ali kdo drugi iz vaše družine prisostvovali ženskim demonstracijam v svrhu, da lojalni kansaški rudarji opuste delo in kršijo pravila naše unije?
15. Ali ste v zadnjem času prišli v dotiko s kom, ki vas je nagovarjal, da stopite v I. W. W. ali katero drugo organizacijo?
16. Ali ste pristopili k kateri drugi uniji?
17. Kakšno je zdaj mišljenje o (Dalje na 3. strani.)

FARRINGTON OBDOJA POROČILO
KOMITEJA IZ INDIJE
NE GLEDE RUDARJEV
V KANSASU.

Springfield, Ill. — (Federated Press.) — Frank Farrington, predsednik okrožne organizacije rudarjev v Illinoisu je te dni poslal brzojavko Johnu Hesslerju, predsedniku rudarske organizacije v Indiani, v kateri ostro obsoja poročilo komiteja indijske organizacije o položaju rudarjev v Kansasu. Omenjeni komitej je bil poslan v Kansas, da preišče razmere in potem poroča, toda poročal je tako, da je Lewis lahko vesel. Farrington pravi, da v poročilu kar mrgoli neresničnih trditvev.

ZNIŽANJE DELAVSKIH
MEZD JE NA
DNEVNEM REDU.GORJE DELAVSTVU TAM,
KJER NI ORGANIZIRANO.

Kajti še organizirano delavstvo odbija komaj naval podjetniške pošeljivosti.

Washington, D. C. (Federated Press, Laurence Todd). — V sredo je zopet Hardingova administracija pokazala, da rada pripravlja pot za znižanje delavske mezd. Plovbeni odbor je namreč naznanil, da se mornarjem od častnikov doli do najnižjega mornarja na trgovskih ladjah, ki so vladna lastnina, zniža meza.

Ob tej priliki je bilo povedano, da se oficirjem, strojnikom in drugim višjim službencem na ladjah zniža meza le za petnajst odstotkov, seveda nižjim mornarjem se pa zniža do pet in dvajset odstotkov. V prihodnjem juniju vailijo mogoče nove znižanje meze. Plovbeni odbor izjavlja, da se lahko zdej najamejo mornarji za veliko nižjo mezo, kot je zdaj v navadi. Življenske razmere ameriških mornarjev niso seveda v nobenem stiku s tem merdnim znižanjem. Nihče se ni potrudil dokazati, da se se življenski stroški tako znižali, da se lahko zniža meza. Ampak povedali so na glas, da se je transportacija blaga na morju zaradi svetovne krize tako znižala, da ne morejo meze ameriških mornarjev ostati take krkošne so zaradi konkurence tujezemskih parobrodskih interesov.

Ko je prišel v javnost glas, da se mornarjem zopet zniža meza, je bilo slišati, da vlada ne more ničesar storiti za klavniške delavce, odkar so klavniški podjetniki izjavili, da ne marajo razsodišča, čeprav sta se justični in poljedelski department potrudila, da mesarski baroni sprejmejo razsodišče. Na poljedelski konferenci ni bilo prvi tri dni najti delegata, ki bi samo omenil stavko klavniških delavcev.

Tretji dan je konferenca sprejela poročilo, ki pravi, da naj delavstvo nosi svoj del pri znižanju železniške voznine na ta način, da se zniža delavske meze. Od vseh strani se je priznalo, da bo konferenca sprejela zahteve za znižanje železniške meze, ne da bi bilo slišati glas opozicije. Konferenčne člane je imenovala administracija.

Veliko brezposelnih delavcev v mestih je računilo s tem, da zasluzi pošteno mezo, ko se zopet ogreje. Zdej pa predlagajo take meze, da lahko šlovec lakote umre. Seveda priporočajo nizke meze farmarski listi, katere urejuje konzervativni uredniki. Med temi uredniki je Herbert Myrick, ki urejuje farmarske liste v Springfieldu, Mass. Myrick je v izdaji lista "Farm and Home" priporočil, da se zniža meza farmarskih delavcev. List je poslal vsem časnikarskim poročevalcem. On priporoča, da se meza za farmarske delavce v letu 1922 zniža takole:

Nova Anglija brez hrane in pre-

PROTIVNOJA POTEZA OD
STRANI STROJNIKOV.IZDELOVANJE OROŽJA IN
MUNICIJE NAJ PREVZAME
VLADA.

Na ta način se odpravi dobičkarstvo v proizvodnji vojnega materiala.

Washington, D. C. — "Odvzemite vojni dobiček," je zdaj geslo vseh podružnic Mednarodnega društva strojnikov. Tako pravi E. C. Davison, finančni tajnik Mednarodnega društva strojnikov, v okrožnici, ki jo spremlja izjava Wm. H. Johnstona, predsednika organizacije strojnikov.

Strojniki predlagajo, da se izdelovanje orožja in municije tako uredi, da ne nosi dobička privatnim podjetnikom. Po njih sodbi naj se izdelujejo letala, topovi, puške, municije, sploh vse vojne mašine le v vladnih tovarnah in arzenalih. Strojniki izjavljajo, da se potrudijo, da pridejo iz vseh krajev dežele peticije na kongres, da vlada prevzame produkcijo orožja in municije.

Johnston pravi, da strojniki zahtevajo, da se profiti v proizvodnji vojnega materiala odpravijo in zdej prihaja čas, da vlada pokaže, da ima resno voljo, da se odpravi to profiti.

V svoji izjavi citira poročilo komisije, ki je bila zelo delavna, da se zacelijo vojne rane in katero je imenovala liga narodov. To poročilo pokaže:

1. Tvrde, ki se pečujejo z izdelovanjem orožja in municije, podžigajo k vojnemu strahu in pritiskajo na vlado svoje dežele, da povečajo orožjevanje.
2. Take trditve so skušale podkupiti vladne uradnike doma in v tujezemstvu.
3. Širile so napačna poročila o vojnih in mornarskih programih drugih dežel.
4. Skušale so vplivati na javno mnenje s pomočjo časopisja, ki so ga spravile pod svojo kontrolo.
5. Ustanovile so mednarodne krožke, da so ložje podpihovale in ščevale k vojni.
6. Dalje so ustanovile mednarodni trust, da so ložje podžigale orožje in municijo, kadar je vlada kupovala orožje in municijo.

Johnston dalje omenja, da konferenca za znižanje orožjevanja ni postavila v svoj program, da se odpravi izdelovanje orožja in municije po privatnih tvrdkah. On povdarja, da je nastala živa potreba, da se zdej, ko je tu gospodarska kriza, osredotoči produkcija orožja in municije v rokah vlade. Po njegovem mnenju bo odpravljenih precej vzrokov za povzročanje vojn, ako se to zgodi.

nočišča \$1.60, s hrano in prenočiščem pa \$1.17; New York \$1.65 in \$1.25; New Jersey \$1.50 in \$1.25; Pennsylvania \$1.50 in \$1.00; Južne atlantske države \$1.00 in \$0.75; Ohio \$1.50 in \$1.25; Michigan \$1.66 in \$1.22; Illinois \$1.63 in \$1.21; Indiana \$1.45 in \$1.14; Iowa \$1.08 in \$1.57; Minnesota \$1.80 in \$1.48; Kansas \$1.84 in \$1.42; Texas \$1.32 in \$1.04; Kalifornija \$2.00 in 1.47. Povprečno za Združene države \$1.83 in \$1.06.

Farmarski delavci se niso nahajali v tako slabem položaju niti v letih 1893-96. Ta slika govori jasno kot beli dan, kaj čaka brezposelne industrijske delavce v mestih, ako bodo iskali delo na farmah. Ni drugega jim ne kaže, kot čakati v mestih, dokler ne pride zopet življenje v industrijo. Konzervativni uredniki vprašuje, kaj mislite o tem mezdah, ako se jim doča še pet do deset dolarjev nagrade na mesec pod pogojem, da delavce ostane skozi vso sezono na farmi.

Z drugimi besedami to pomeni, da se naj farmarski delavci skozi letoje tako plašajo, da bo strdal s svojo družino vred in ko pride zima, naj se s par dolarji v njegovem žepu, ki jih prejme kot nagrada, postavi pod kap.

KONVENCIJA SOCIALISTIČNE
STRANKE SE BO VRŠILA
V CLEVELANDU.

Chicago, Illinois. — (Federated Press.) — Izvrševalni odbor socialistične stranke je zaključil, da se letošnja strankina konvencija vrši v Clevelandu, O. Konvencija se odpravi 22. aprila. Delegatov ne bo dosti, kajti stranka mora plačati vse stroške delegatov in vsled tega se mora kolikor mogoče omejiti z izdatki.

AGRNARNI PROGRAM V
MEHIKI NESPREMENJEN.TO POVE ODGOVOR PREDSEDNIKA
OBREGONA.

Kajti če ljudstva niso na razpolago viri naravnega bogastva, ne more uspevati.

Chicago, Ill. — Tednik "Labor", glasilo železničarjev, je priobčil pismo, ki ga je pisal urednik lista mehiškemu predsedniku Obregonu. V tem pismu je urednik vprašal predsednika Mehike, če je rezignacija Villareala v ministrstvu znamenje, da vlada spremeni agrarni program. Takoj po rezignaciji so nasprotniki Obregonu zagnali krik, da se velika zemljišča ne bodo več parcellirala in parcelle razdeljevale med pence.

Obregon je odgovoril na uredniški pismo takole:

"Čital sem Vaše cenjeno pismo, v katerem me vprašujete o agrarnem vprašanju v tej deželi.

"V tem listu Vas obveščam, da se politika o tem vprašanju ne bo spremenila od strani vlade, kateri imam čast predsedovati. Dolžnost eksekutive, ki so naloženi meni, si tolačim tako, da bi bilo življenje našega ljudstva nepreoslivo, če mu ne stoji na razpolago viri naravnega bogastva.

"Zdi se mi potrebno obvestiti Vas, da spremenitev uradnikov pri vladi ne bo učinkovita na podlagi programa, ki ga je izdelala ta vlada. S spoštovanjem. — A. Obregon."

S temi besedami je Obregon povedal jasno, da ne bo spremembe v agrarnem programu. Nasprotniki Obregonu so izrabili rezignacijo Villareala v nadi, da napravijo zopet zmešnjavo. V izjavi sami je razumeti, da bo sedanja vlada skušala s vsemi svojimi močmi preprečiti, da se mehiško ljudstvo vrne v take neznosne življenske razmere, kakršne so bile v Mehiki pred revolucijo 1911, 1914 in 1920.

FARMARJI OBDOJAJO POLJEDELSKO
KONFERENCO.

Washington, D. C. — Ko je Marsh, ravnatelj Farmarskega narodnega sveta, sklical konferenco pravih farmarjev, da izreče svoje mnenje o predsednikovi poljedelski konferenci, je rekel, da je Hardingova konferenca velika zmota. Temu je dodal, da se je takih metod posluževal Mark Hanna in da so zdej zopet take metode obudili v življenje in jih vtelesili v program za povratek v normalnost. Povdarjal je, da bodo farmarji govorili, ki nasprotujejo takim metodam. Napredni farmarji so povabili tudi strokovno organizirano delavstvo, da pošlje svoje zastopnike na konferenco naprednih farmarjev.

HARDINGOVA POLJEDELSKA
KONFERENCA POKAZUJE
SVOJE LICE.

Washington, D. C. — Transportni odsek Hardingove poljedelske konference zahteva, da se zniža voznina za glavne potrebine, znižanje stroškov za delo. Z drugimi besedami to pomeni, da odsek priporoča znižanje meze za železničarje. Zgodilo se je tako, kot so drugi pripovedovali še štirinajst dni pred zborovanjem, da se izvrši.

VLADA ZAPLENILA
OROŽJE PROTIMEHIŠKIH
ZAROTNIKOV.

Trustovi so hoteli poslati veliko količino orožja in streliva, skritega pod premogom na parniku.

DOKAZI PREDLOŽENI KONGRESU.

Washington, D. C. — Kongresnik Tom Connally iz Texasa je v ponedeljek izročil odsek, ki ima v rokah njegovo resolucijo za kongresno preiskavo trustovske zarote proti Obregonovi vladi v Mehiki, novo evidenco o zarotniškem gibanju "Narodne zveze za protekcijo ameriških pravic v Mehiki." Evidenca se tiče pošiljanja orožja in streliva iz New Yorka v Mehiko. Orožje je bilo namenjeno pristadem generala Gonzaleza, katerega so ameriški olni interesi najeli, da strnoglavi Obregonovo vlado in vpostavi staro mehiško ustavo. Gonzales je imel dobiti milijon dolarjev takoj in potem štiri milijone vsako leto kolikor časa bo trajala njegova vlada.

Justični department je vedel, kaj kujejo finančniki v Wall Streetu in je nadzoroval njihovo gibanje. V juliju minulega leta so detektivni justičnega departmenta zasigli večjo pošiljatev orožja in streliva, ki je bila naložena v New Yorku na parnik in zaboji so bili zametani s premogom. Iz tega je razvidno, da je zvezna vlada dobro pazila na zarotnike, da niso šli preko mej, dočim ni ovirala njihovih tajnih sestankov v New Yorku in ob mehiški meji s mehiškimi zarotniki. Voditelji gori omenjene organizacije ameriških olnih in bankirskih interesov so hoteli poslati orožje v Tampico, kjer so nameravali mobilizirati delavce ameriških družb za Gonzalesovo vstajsko armado.

Voditelji se zdej izgovarjajo, da je bilo orožje namenjeno za protekcijo petrolejskih družb pred mehiškimi delavci, ki so lansko poletje grozili z generalno stavko, ko so družbe suspendirale delo v tamplškem oljnem okrožju. Dokumenti v rokah kongresnika Connallyja pa dokazujejo, da je bilo orožje poslano Gonzalezu, ki je imel organizirati "revolucijo" proti Obregonu.

Rezolucija pride morda še ta teden na dnevni red v poslanski zbornici in Connally bo napel vse sile, da se kongres izreče za najkrišo preiskavo.

STARA GARDA SE VEILJUJE
MED MLADE.

Washington, D. C. — Farmarski blok je postal popularen kar čez noč. Kellog iz Minnesote, Lenroot iz Wisconsin in Townsend iz Michigan so se pričeli navduševati za farmarski blok, dasiravno pripadajo vsi trije k stari gardi republikanske stranke. Kellog je vendar zagovornik železniških družb v senatu, Townsend in Lenroot za posnemati. Vsi trije so delali in delali, da je Newberry obdržal sedež, ki vtelesuje bančni blok.

Zaradi tega nastane vprašanje, zakaj omenjeni trije senatorji zdej silijo v farmarski blok. Nekateri govorijo, da nameravajo zdej razdreti farmarski blok od znotraj, ker ga niso mogli uničiti od zunaj.

ZELO MAJHEN VZROK, UČIL
NEK PA VELIK.

Chicago, Ill. — Clarence Burres je potkal na vrata Elmer Johnsonovega stanovanja. Johnson je prišel odpirat in Burres ga je ustrelil trikrat v prsi. Na to je dvakrat ustrelil sebe v roko.

Vzrok? Johnson je baje prejel denar in trdil, da Burres dvori njegovi soprog!

ZAMORSKE ČETE NA STRAŽI
V SREDIŠČIH FRANCOOSKE
INDUSTRIJE.

Pariz, 30. jan. — (Federated Press.) — Francoska vlada je sklenila nastaniti štiri polke afriških čet v industrijskih središčih. Čete so prišle iz Male Azije, katero je Francija izpraznila. "L'Humanite" piše, da zamorski vojniki bodo nedvomno uporabljeni proti delavcem v slučaju stavke, kajti domače čete niso več zanesljive v delavskih konfliktih. Omenjeni list poziva francoske delavce, da naj skušajo pridobiti stavke na svojo stran, da jih ne bodo morili v slučaju večje stavke.

ANGLIJA OBČUTI BOJKOT
V INDIJI IN EGIPTU.

Imperialisti zdaj obljubujejo "svobodo" Egiptu in odpravo tlačinskih zakonov v Indiji.

LONDONSKA VLADA TAJI
PORILANJE EGIPČANOV.

Delhi, Indija, 30. jan. — Tajnik notranjih zadev Montgomery je naznanil večeraj v državnem svetu, da bo vlada v najkrajšem času odpravila vse tlačilne in omejitvene zakone v Indiji.

London, 30. jan. — Lord Curzon, minister zunanjih zadev, je objavil poročilo, v katerem senka vesti zadnjega tedna, da je bilo približno 200 Egipčanov ubitih v Kairu in da je vlada naložila generalu Allenbyju, da mora s čelono pestjo streti bojkotno gibanje egipčanskih nacionalistov. Na splošno — pravi Curzon — je bil general Allenby poklican v London s namenom, da svetuje vladi pri sestavljanju zakona, na temelju katerega bo angleška vlada priznala Egipt kot suvereno državo.

Načrt tega zakona bo predložen parlamentu, ki se zopet odpravi prihodnji teden. Podrobnosti načrta še niso znane, toda Curzon pravi, da je Anglija pripravljena končati protektorat, ki je bil razglašen nad Egiptom leta 1914, priznati suverenost Egipta in se sporazumeti glede egipčanske ustave, na podlagi katere bi imeli Egipčani svoj parlament in vlado. Ali predno se to zgodi, zahteva Anglija, da egipčanska država zajamči Angležem neoviran promet v Egiptu, dalje da ima Anglija oblast ščititi inozemske kolonije v Egiptu in končno mora biti Egipt zavarovan proti ynanjmu vmešavanju in direktni ali nedirektni invaziji.

Anglija je torej pri volji dati koncesije Egipčanom. Bojkot, ki so ga organizirali egipčovski nacionalisti proti angleškim trgovcem, je hudo zadel britske imperialiste in zdej bi se radi na lepem pomirili.

BALUNAR OROFAN ZA
OJŠNJO VSTO DENARJA.

Cicero, Ill. — Peter Almeroth ima svojo gostilno na Rooseveltovi cesti. Ko se je pripeljal domov, so ga obstopili trije banditje. Eden je bil v polnijski uniformi. Nastavili so mu samokrese in ga prisilili, da je zopet sedel v njegov avtomobil. Najprvo so banditje spodili iz avtomobila Almerothovega šoferja, na kar so njega olajšati za tri tisoč dolarjev v gotovini, za \$2,800 so mu pa odvzeli zlatnine. Ko so mu pobrali vse, so tudi njega postavili na cesto in na samotni. Samoposebi se razume, da je bil policaj bandit, ki je natakč oblekel uniformo, da se ložje izvrši rop.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo nestalno. Vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 35, najnižja 26. Sonce izide ob 7.05, zaide ob 5.02.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v objavi n. pr. (Jan. 31-22) poleg valnega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite se pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POAMERIČANJENJE TUJEZEMSKIH DELAVCEV.

Poameričanje ima več pomenov. V nekdanji Avstriji so rekli, da je ameriški sistem, če na železnici nista imela strojevodja in kurjač svoje lokomotive in je šla lokomotiva iz rok v roke, kadar se je vrnila domov. Z drugimi besedami to pomeni, da so tam rekli, to je uveden ameriški sistem, ako se stroj izrabljuje do zadnje sile in se iz njega iztisne izredno veliko produkcije in dela.

Na Angleškem pomeni poameričanje, ako se uvede delo od kosa in se iz delavcev iztisne zadnja delovna moč. Kjer uvedejo take razmere, tam pravijo: "Poameričanili smo svojo tovarno!"

V Ameriki se razlaga poameričanje zopet na drug način. Tukaj opisujejo poameričanje, da ima podjetnik pravico uničiti delavske strokovne organizacije in da se delavec brezpogojno podvrže volji podjetnika. Da se take akcije podjetnikov pokrijejo, sta bili izumljeni tudi besedi "ameriški načrt."

Delavci so kmalu spoznali, kaj nameravajo podjetniki, ki hočejo delavcem vsiliti ta "ameriški načrt" in sledile so stavke in izpori. Tujezemski delavci so se pridružili takim stavkam povsod, kjer je hotel podjetnik vsiliti delavcem svojo voljo in razbiti delavske strokovne organizacije.

In zakaj? Tujezemski delavec verjame v ustavo Združenih držav, verjame v svobodo govora, zborovalno svobodo in svobodo tiska, sploh v vse pravice, ki mu jih garantira ustava. Videl je, da se podjetnik ne ozira na to, kar je zapisanega v ustavi, da celo dela nasprotno in logično se je pridružil tistim, ki branijo v ustavi zajamčene pravice, torej stavkarjem.

In ko so se tujezemski delavci pridružili stavkarjem, ker so videli, da se podjetnik ne ozira na pravice, garantirane v ustavi, so ga podjetniki zaznamovali kot boljše, ki prinaša v deželo tuje nazore in mišljenja.

Tujezemski delavec se je sprva čudil takemu tolmačenju poameričanja, ko je pa čital v dnevnikih, da so največji zagovorniki poameričanja podjetniki, ki nočejo priznati svojim delavcem pravice do svobode govora in zborovanja, si je napravil svojo sodbo o poameričanju. Zaključil je, da ga le tisti preganjajo, ki mu kratijo v ustavi zajamčene pravice, obenem pa najbolj na glas kriče, da je treba poameričaniti tujezemске delavce.

Samoposebica je, da se tujezemski delavec ni mogel strinjati s takim američanstvom. Največ tujezemcev je prišlo pred vojno v Ameriko iz takih dežel, v katerih sta bila svoboda govora in zborovanja le na papirju. O Ameriki je tujezemski delavec čital pred svojim prihodom v Ameriko veliko. Čital je, da je republika in večalimani je poznal tudi ustavo Združenih držav. Če jo ni poznal natančno po besedilu, mu je pa bilo znano, kakšne pravice mu garantira. Dokler ni bilo svetovne vojne in tudi v vojnem času ni bilo takega navala na delavske strokovne organizacije od strani podjetnikov kot po sklenjenem premirju. Tujezemski delavec je opazil to spremembo v javnem življenju, čeprav ni bila ustava spremenjena. In posledica je bila, da ni videl v delu podjetnikov, ki so hoteli za vsako ceno vsiliti delavcem "ameriški načrt", nekaj ameriškega, ampak videl je v takem početju delo podjetnikov v deželi, iz katere se je izselil v Združene države.

Kdor želi ali dela, da tujezemski delavec drugače razume ameriško ustavo, kot je zapisana, ta ne dela za poameričanje tujezemcev, ampak želi, da je tujezemski delavec pokoren svojemu delodajalcu, kot je moral biti pod starim režimom v Evropi, predno se je izselil v Ameriko.

Kdor hoče poameričaniti tujezemске delavce, mora delati na drug način, kot da kriči, da morajo delavci v Ameriki sprejeti "ameriški načrt", ki so ga izdelali privatni bizniški interesi v svojo korist in ki ne pomeni nič drugega kot "odprto delavnico" in uničenje delavskih strokovnih organizacij.

Zagovornik američanstva bo delal predvsem na to, da prejema delavci tako visoko mezdo, da zadostuje za pošteno prehranitev delavske družine. Delavni čas mora biti tako urejen, da delavcu ostane še čas za razvedrilo, izobrazbo in počitek. In kadar bodo uvedene take razmere v industriji, se bo tujezemski delavec hitro prisvojil izobrazbo, ki mu je potrebna. Nihče ne more vendar pričakovati, da se bo tujezemski delavec izobrazil, če mora

garati po deset do dvanajst ur dnevno za nizko mezdo, ki ne zadostuje še zanj, še toliko manj pa za njegovo družino. Tujezemski delavec prihaja tako truden od dela domov, da hitro poje večerjo, poišče postelj, drugo jutro pa zgodaj ustane, da je ob pravem času v tovarni. Kjer delavec dela v takih razmerah, tam se ne more pričakovati, da se bo tujezemski delavec izobrazil, ker je mukotrpno in dolgotrajno delo tako izčrpalo njegove duševne moči, da ne more po delopustu čitati dobre knjige.

Za izobrazbo tujezemskega delavca sta potrebna 8-urni delavnik in poštena mezda. Uvedite to v industriji, in čudili se boste, kako dostopen je tujezemski delavec izobrazbi.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J.
in čitateljev Prosvete.

Frontenac, Kans. — V Franklino se je zopet oglašila stara delavska boriteljica mati Jones. Govorila je 22. t. m., pri nas pa dva dni pozneje. Ne bom opisoval njene govora, ki je bil sicer zanimiv in ako bi jo ljudje bolje razumevali in se po njem ravnali, bi se držali bolj kakor se drže v resnici.

Omenjala je korist organizacije za delavce; koliko mu organizacija lahko pomaga in koliko je delavec oškodovan ako ni organiziran. Spomnil sem se pri tem pripovedovanju takoj vseh šikan, ki smo jih morali prestati od strani podjetnikov prej ko smo bili organizirani.

Bilo je leta 1898. v mesecu septembru, ko sem bil ravno na potu po naselbini. Nek dočim me je nagovoril, da dobimo tisti večer organizatorja, ki bo govoril o koristih organizacije. Šli smo nato okoli svojih rojakov in vsega skupaj nabrali 29 rudarjev, od katerih je bilo 25 inozemcev. Ustanovili smo lokalno unijo št. 444, ki je bila prva v državi Kansas. Tisto leto so bili organizirani rudarji pri rovu št. 2, a pri nadaljnjem organiziranju smo našli na težkoče in boje, posebno pri ostalih rovih Western in Central družbe. Ti dve družbi nikakor nista hoteli priznati organizacije in dovažali stavkokaze. Veliko smo se trudili, ko smo ustavljali vlake, naložene stavkokazi, katere je dovažala družba, toda naš trud ni bil zastoj, zmaga je ostala na naši strani in rovi po državi Kansas so postali uniženi v veliki meri že leta 1899.

Čitatelji Prosvete in drugi rudarji naj sodojo, če sploh vlada še malo pravice. Po mojem površnem računu sem plačal v tem času organizaciji kot prispevek \$600. Bil sem skozni kot ameriški državljan, skozi 43 let premogar in 24 let v organizaciji, za katero sem se trudil in plačeval.

Organiziranim rudarjem po drugih državah, ki imajo jasno sliko, kako se je zgodilo z nami v Kansasu, priporočam strogo enotnost, da se jim ne bo zgodilo ravnotako kot se je nam. Pojavil se je absolutist J. L. Lewis z vsem svojim ravnotakim stebom in nas enostavno izključil iz organizacije, ker nečemo trobiti v njegov rog. Godi se nam vnebovpijoča krivica. Rad bi vprašal Johna Lewisa, v katerih stavkokazih vrstah se je nahajal pred 24 leti, ko smo ustanovljali organizacijo v Kansasu. Kakor danes ni nima smisla za pravo delavsko organizacijo, tako takrat ni imel pojma, kaj je organizacija.

Ravno ta dan, ko je držala govor mati Jones, je nastopil tudi govornik iz države Illinois in je pojasnjeval in razkrinjal Lewiso vo zvišao, ki je najel govornike za državo Illinois, da so rudarje slepili in jim hoteli dokazati, da v Kansasu obratujemo s polno paro. Mogoče celo Lewis ne ve, da se nahaja še sedaj tukaj narodna garda in ravno ko pišem ta dopis, je stotnica konjnikov jahala mimo moje hiše. Čemu je sploh tu? Ako je vse v tako lepem redu, kot bi rad dokazal Lewis svetu, bi je ne bilo treba.

Na illinoiske premogarje apeliram, da se ne dajo zapeljati od plačanih Lewisovih zaupnikov. Hvala jim, da stoji tako trdno ob naši strani in se drže svojega prepričanja. Oni vedo, da je zmaga, ki jo bomo izvojevali, ravno toliko njihova kakor je naša. Kakor se razvidi, umira zakon z industrijskim sodiščem in Johnom L. Lewisom vred. Sedaj je prišel Lewis nekaj govoriti, da ga bo on strl. Ali ga ni videl že prej, saj vendar že obstaja dve

leti; dosedaj ta naš "vzorni" bojevnik še ni ganil z mezinem za odpravo istega in tudi sedaj bi se ne potegoval za delavske mezde, ko bi se tako zelo ne bal za svoj stolček. Sedaj pravi, da delavske mezde morajo ostati kakor so ali pa morajo biti celo zvišane; on govori tako, kadar ga ne silijo podjetniki, ko ga pa oni začujejo, tedaj mu takoj zleze srce v hlače. On ni mož kot je naš voditelj Howat, ki ne odstopi od svojega stališča ni za las in raje prestane vse kakor pa bi priznal sramotne kompromise.

Nadejamo se, da bodo delegatje na prihodnji konvenciji vzeli naše zadeve resneje v pretres in naši rojaki, ki so zmorni angleškega jezika, pojasnite pri svojih lokalnih naš položaj, kakršnega ste čuli iz raznih dopisov in ga lahko posnamete iz mojega poročila. Godi se nam velika krivica, zato bodite čuječi, da se ne bo razširila in se bo vam pozneje godilo ravno tako. Organizaciji grozi polom, ako jo sami ne rešite v zadnji uri, zato iztrebite iz nje vse trhle opore, in jih nadomestite s novimi, da ne bo polom. — Matja. Marn.

Pomen umetnosti in država.

Josip Vidmar.

Skiea.

Umetnost je duhoven življenjski pojav. Kot taka ima določene zakone, ki urejajo njeno eksistiranje, ima svoj smoter in svoj pomen. Smoter umetnosti je izločevanje in nadvladovanje materialnih komponent, ki se nahajajo v nji. Njen pomen pa tvori tisto delo, ki ga izvrši za skupen in glaven smoter vsega življenja.

Edini življenjski smoter vsakega posameznega človeka je izpopolnjevanje samega sebe. Če gledaš na izpopolnjevanje od zunaj, se ti javi kot obladovanje snovi potom duha. Obvladovanje in s tem — dviganje, izboljševanje. Smoter celega življenja pa je vsota vseh teh posameznih stremiljenj. (Zanimiva je vsporednost med življenjem in umetnostjo, ki je na tem mestu posebno očitljiva.) V posameznem človeku se vrši proces izpopolnjevanja v krogu treh glavnih elementov: spoznanja, hotenja in telesa. Med spoznanjem in hotenjem obstoja opek stik in neposredno prehajanje enega v drugo, hotenje pa ima neposreden vpliv na telo.

Tako so te tri prvine združene. Cilj človeškega stremljenja je svoboda duha, zato gre boj duha zdaj zopet vstajajo, se pletu vsak proti vsemu snovnemu ali osebnemu. To mora biti obvladano in sile, ki tiče v snovi, morajo biti umerjene po volji duha. V službi duha pa se prične spreminjati tudi snov: prične se pretvarjati v boljše — poveljuje se, bi dejal. Življenje pa je skupnost o zromne množice takih procesov. Takih, pa tudi obratnih Tokovi, ki nastajajo iz padajočih, dvigajočih se, krožečih, nepremičnih osebnosti, iz takih, ki zdaj padajo, zdaj zopet vstajajo, se pletu drug proti drugemu, celota se pa polagoma vendarle premika napre. Uspeh tega premikanja je neprestano obvladovanje snovi, izboljševanje, konec pa je izveličanje snovi in popolnost. Eden takih tokov, ki nastajajo v človeštvu med njegovim premikanjem proti cilju, je tudi umetnost.

Umetnost je duhovna delavnost, katere rezultat tvori vse v človeštvu nastale umetnine. Umetnine so posrednice med umetnikom in človeštvom. Za preiskovanje pomena umetnosti za človeštvo je najenostavnejše, vzeti enoto in sicer pojem: umetnina

in na tem izvršiti svoja opazovanja. Potem pride samo še integracija.

Jedro umetnine je duhovni doživljaj, izraz zavisi od njene intenzitete. Duhovni doživljaj, ki umetnino ustvarja je intuicija, gledanje, združeno z globokim razumevanjem. Poleg gledanja pride pri tem v poštev tudi njegov predmet. Vendar pa je način in globina gledanja glavno. Spoznavanje je odvisno od človekovega duševnega stanja: kogor obvladuje njegovo telo v obliki kakoršnekolik strasti ali nagnjenja, ne more imeti velikega in jasne spoznanja, kajti njegov duh gleda vedno več ali manj s stališča tiste strasti, ki je v človeku posebno močna in ki ga obvladuje. Za veliko in jasno spoznanje je potrebna duhovna svoboda, ki je ne sme omejevati nobeno hotenje, nobena želja. Pri ljudeh, ki so se razvili do popolnoma zavednega stremljenja k tej osvoboditvi, nastopajo trenutki take oproščeni duha. Taki trenutki so početkoma redki in se po trajnem izpopolnjevanju pojavljajo vedno bolj pogosto in nekoč preidejo v trajno stanje. Oproščeni, ki se pojavlja v presledkih, se navadno imenuje inspiracija. Ista svoboda, ki je cilj človeškega stremljenja, je torej predpogoj globokega, misnega, brestendenejnega gledanja in spoznavanja, ki ustvari umetnino. Kot izraz duševnega stanja, h kateremu vsak človek zavedno ali nezavedno stremi, učinkuje umetnina na človeka, ki jo sprejema, takole: neprestano iščeči duh v človeku stoji nena doma pred svojim ciljem, še več, umetnina ga celo postavi v tisto stanje, ki je zanj cilj. Človek se vznemiri in ko se neposredni vpliv umetnine prekine, ostane močen spomin nanjo, ki tem bolj mučno povdarja razliko med njim in dejanskim stanjem, čim močnejši je Nemir in nezadovoljnost se polasti človeka, vzbudi se vest in kes radi dosedanjega življenja in hotenje spreminiti ga in pričeti znova. Ljudje, ki nimajo radi umetnosti, jo sovražijo samo radi tega stanja, dasi je ravno to stanje največji pomen, ki ga ima umetnost za človeka. V tem leži tudi vse razmerje med umetnino in etosom. Umetnina, ni da bi morala predstavljal takih dogodkov, duševnih pokretov, ki so tako plemeniti, da vzbude vest v človeku, temveč more poljubna, magari najgrša dejanja ali doživlja ohranjavati, toda le s takim razumevanjem in s tako oproščeno mislijo, da s tem vzbudi v nas, ki jo sprejemamo, doživljate tistega stanja, ki je cilj našega etičnega stremljenja. Nobena umetnina ne uči hote, sploh ne hoče, ne pridiguje morale ali etikete. Njena moč je prvobitnejša. Umetnina je človeku etičen vzgled.

Drugi element umetnine je predmet gledanja. Okrog predmeta so nakopičeni umstveni zaključki in čustva, rezultati gledanja. V njih leži zopet druge vrste pomen umetnine. Z obdelovanjem določene predmeta proizvaja umetnina določena čustva in določene misli. Kot sad oproščene gledanja imajo ta čustva in misli prav posebno moč. Idej umetnina ne dokazuje in jih ne razvija po logični vrsti, temveč jih sugerira. Da jim neke posebne vrste očitvidnost in nujnost, tako da jim dokazov ni treba. Očitvidnost doseže umetnost na ta način, da določeno misel v človeku popolnoma pripravi, le posledni sklep napravi človek sam in ima seveda občutek, da je prišel do rezultata samostojno. Drugi in umetnosti najbolj svojstven način sugeriranja idej je posreden, potom čustev. Čustvo ali hotenje je eden izmed treh glavnih elementov človeka, v krogu katerih se vrši njegov razvoj. Čustvo je motor razvoja kakor v posamezniku, tako tudi v celim človeštvu, ker je posrednik med spoznanjem in telesom. Samo spoznanje brez hotenja je mrtvoudno in čele stremiljenje, nezadovoljnost s trenutnim stanjem, z eno besedo — čustvo, more realizirati, kar razum spozna za pravilno. In umetnost je prenašalec čustev. Platon primerja pesnika — umetnika z magnetizmom od božanstva, ki oddaja svojo energijo na druge kosce železa, ti zopet na druge, in tako oddaja božanstvo svojo silo ljudem preko pesnika. Duševni akt umetnine vzbudi hote-

je, ki išče, da bi svoje sile etično razvijalo. Probujeje tega osnovnega hotenja je dobiti človeške glavne smeri; ko se pa človek razvija, mu je treba začasnih, bližnjih ciljev. In te cilje mu postavlja umetnost s specielnim, na predmet intuicije nanesenim čustvom. To čustvo se presadi v sprejemljivega človeka in mu izsili dejanje, ki bi ga sicer ne storil. In s prvim storjenim delom se človeku odpro novi začasni cilji. S tem je stopenj začetek, to je, navzvenje. Kako daleč gre moč tudi te sile v umetnosti, kaže vpliv, ki ga je imel n. pr. Goethejev "Werther" na njegove sodobnike.

Bistvo umetnosti, intuicija, je vedno eno in isto, zato je tudi umetnost, naj se poslužuje še takih izrazil, vedno ena in ista. Meja pa se v umetnosti predmet intuicije — to se pravi, snovi del umetnosti, ž njima na tudi spacialno čustvo umetnina. To pomeni sledeče: Življenje človeštva ima v svojem razvoju momente, ki ga dela na dobe. Vsaka teh dob ima svoj poseben značaj in svoje posebne probleme, ki jih razrešuje. Umetnik je človek svoje dobe, zato ga zanimajo pred vsem vprašanja, ki so v njegovi dobi posebno pereče nerazrečena. In v resnici sugerira vsaka doba umetnosti svoja vprašanja. Tako se spreminja predmet intuicije. Toda čim večji je umetnik, tem manj je odvisen od svoje dobe, tem bolj si njegova intuicija tudi samostojno izbira predmete v neapremeljivem svetu, tem bolj daleč tudi s predmetom postavlja one začasne cilje. Zato tudi obratno, čim večjo pozornost vzbudi umetnina s svojim pojavom, to je, čim bolj je ustvarjena za sodobnike, tem hitreje se izčrpa njena moč. Velike umetnine pa zadobe svojo popolno veljavo vedno šele pozno po svojem nastanku. Recimo, da je vpliv, ki ga ima umetnost na človeka, krog, tedaj je oči vpliv njegovega predmeta tudi krog, ki se nahaja v prvem, nedosegljivi ideal umetnosti pa je razširjenje notranjega kroga do zunanjega in splošne obeh. Razmerje med tema dvema krogoma določuje vrednost vsake umetnine, in ker je razmerje neskončno, je tudi vrednost neskončna. Zato imamo umetnine, ki vplivajo komaj par let, druge, ki so vajena mrtve, tretje, ki se iščejo le v stoletjih, četrte, ki žive tisočletja in ki žive večno.

Pomen, ki ga ima umetnost za življenje celokupnosti, pa je integracija pomenov, ki jih ima za posameznika, ta namreč, da s svojim bistvom neprestano vdrzuje nad človeštvom podobo njegovega idealnega duševnega stanja in ga s tem neprestano vzbuja k temu, da se prične svedeti svoje naloge, in da zaradi stremiljenje po etičnem udejstvovanju, ki je predpogoj za dosego cilja. S tem je umetnost za človeštvo isto, kakor za človeštvo, čustvo. Kajti čustvo ali vest je tisto, kar s nevidnim idealom upravlja človekovo življenje, s tem da po vsakem dejanju, primerja svoj skriti ideal z dejanskim stanjem in zbudi človeku nemir in nezadovoljnost. Isto vrši umetnost v človeštvu, kajti njeno prosvetljuje predmeta, to je prosvetljenje določene kosa življenja, ni nič drugega kot ono primerjanje dejanskega stanja s nevidnim idealom. In kakor se človeku samo v takem primerjanju zabliže v nejasnih podobah oni njegov ideal, tako je tudi bistvo umetnosti za svojim predmetom neulovljivo in tako, da mu nikdar ne vidimo jasne podobe.

Država je organizacija, v katero se je združila določena skupina ljudi, da uravnava odnose med seboj in se zavaruje proti nasilstvom od zunaj. Človeštvo je jelo ustvarjati države tedaj, ko se je zavedlo, da ima-poleg boja za obstanek na svetu vršiti še druge dolžnosti. Ker je neorganizirano življenje se najenostavnejše potrebe uničevalo vse preveč energije, je bilo treba urediti, ki je osvobodila del zaposlenih moči. Z utvarjenjem držav se pričneja v človeštvu kultura in civilizacija. Zgodovina človeštva je pot iz prvobitnega živalskega stanja v popolnost. Kot oblika, ki jo je nazvalo medsebojno življenje ljudi na določeni prosti, je država sredstvo za pospešitev napredovanja k idealu. Pomen države se torej v najvažnejšem vjema s pomenom umetnosti.

različni je samo delokrog obeh pojavov. Dočim ima umetnost svoj izvor in svoje bivanje v duhovnem svetu, ki je država realizirana predstava, ki jo ima človeštvo o medsebojnem življenju. Kakšno naj bo medsebojno razmerje obeh pojavov, je razvidno iz sledečega: država je realizirana dejansko pravstveno stanje človeštva, umetnost — njega vest in pravstveni vzor. Dolžnost države je torej, da umetnosti sledi in ji da kolikor mogoče veliko možnost, da se izpopolni. Kot realizacija država vedno zaostaja za spoznanjem in umetnost jo stalno kritikuje in ji odkriva nove možnosti. Kjer država deluje po svojih naravnih vzgibih, vpoštevata kritiko umetnosti in ji daje v družbi tisto stališče, ki ga zasluži. V večini evropskih držav pa je dandanes drugače.

Kot je človeštvo marsikje zametalo cilj s sredstvom, ali pa na cilj enostavno pozabilo, tako se je zgodilo tudi pri državi. Država ni več sredstvo, temveč je postala cilj, tako da dandanes ne stori več vsega mogočega, da bi olajšala svojim državljanom življenje in jih navajala na pravo pot, tem več državljanji morajo delati vse mogoče, tudi sebi v škodo, tudi žo, zato da je država mogoča in močna. Tako je prišlo do tega, da tvori država dandanes naravnost je zoper tok vsega človeštva, ki nezavedno stremi tja, kamor mora. Kajti cilj države je moč, brutalna sila, cilj človeštva pa je notranji. — Umetnost pa hodi svojo edino pot.

Razumljivo je, da si stojita oboje dostikrat nasproti. Umetnost stremi naprej, država pa noče vstati vstranosti in valed svojega materialističnega stališča, ki ga vsemu, samo zastoja, temveč oče nazaj in tudi gre nazaj, kajti v napredku bi jo moralo življenje uničiti. In čim bolj zakrkljena postaja država v svojem, čim bolj vrši svoj sekundarni program, tem večja je razdalja med njo in umetnostjo in tem otrežji boj se vnema med njima; država konfiscira, zatira, umetnost postaja upornejša. Ves predmet umetnosti je organiziran v protist proti državi. Tako je bilo na Ruskem, kjer je bila država najodkritostnejša. Isto se godi samo bolj skrito na zapadu. Cilj apadne države, še bolj kot Rusija, je vojna — stroj, cilj umetnosti — človek. Toda tu je država pravičnejša. Mesto zatiranja je poslušanje zapad drugačnih redstev. Država tu "umetnost" podpira; toda "umetnost". Podpira isto umetnost, ki se je provala, ki je vstopila pri državi v službo, deloma posredno, s poveljovanjem materializma, deloma neposredno, s propagando na državo; podpirala tudi — za pravno umetnost, zraven pa svetovno izjavljala, da stori za umetnost vse, kar je v njeni moči.

Tako je danes. Razmerje je popolnoma razumljivo, kajti državi, ki je sama sebi cilj, mora biti umetnost kot eden najvažnejših naprednih elementov v človeštvu nasprotna. Država pa, ki hoče biti tisto, kar naj bi bila, mora dati umetnosti možnost čim večjega razvoja, mora ji slediti in jo poštovati kot resno sodelo za kupni cilj.

Razne vesti.

ROPI POSTAJAJO VSAKDANJA REČ.

Dve osebi mrtvi v enem dnevu.

Chicago, Ill. — Ko se je William Kirkham vrnil zvečer malo po devetih domov, ni opazil nič izrednega. Komaj je vstopil v svojo spalnico in prižgal luč, mu je neznani glas ukazal, da naj dvigne roke kviško. Obrnil se je in je videl maskirane, ki sta držala v vsaki roki po en samokres in merila nanj. Udal se je v svojo suodo. Maskirana tolovaja sta prišla pleniti po stanovanju. Okoli desetih se je vrnila domov Kirkhamova soproga. Komaj je vstopila v vežbo, jo je neznani tolovaj udaril s tako silo po glavi, da se je zgrudila na tla. Tolovaja sta ji hitro vzela diamantno zaponko. Zlatnina in dragulji, ki so jih odnesla bandita, so vredni okoli petnajst tisoč dolarjev.

Sosedje so slišali ropot in prišli so gledat, kaj se godi. Bandita sta pobegnila skozi zadnja vrata. Kirkhamova soproga so prepehtali v bolnišnico.

Mrs. Anna Wright se je vrnila domov iz kinematografskega gledališča. Ko je odhajala z doma, je njen soprog spal. Zdaj so bila zablazirana zabarikadirana. Hika je bila oropana, soproga pa ni bilo nikjer. Policija zdaj preiskuje stvar.

Dva deputija sta našla avtomobil blizu Dempsterjeve krme,

ki se nahaja blizu Morton Grova. V avtomobilu je bila nožnica za samokres, nekaj municije, in tri kape iz platna. Avtomobil kasneje sta videla, da so trije banditje ustavili avtomobil, v katerem se je peljal Edward Black in nekaj žen. Deputija sta takoj posegla v stvar in prišlo je do izmenjave krogel. En bandit je bil zadet v nogo, drugi se je podal, tretji je skušal pobegniti z avtomobilom, pa je bil ujet. Prignali so jih na policijsko postajo, in so spoznali v njih skrajno nevarne cestne roparje.

Lekarnar Breves je umrl v bolnišnici za strelno rano, katero mu je povzročil bandit, ki ga je napadel, da ga oropa.

W. A. Winships so našli ubitega v njegovi trgovini. Policija sodi, da je bil izvršen roparski umor.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Preiskava razmer v Kansasu. Eksekutivni odbor rudarske organizacije v Illinoisu je imenoval posebni odbor, sestavljen iz sedem članov, ki je bil poslan v Kansas, kjer preišče sporne zadeve v kanasški organizaciji rudarjev. Rudarska eksekutiva v Illinoisu je objavila ostro kritiko poročila, katerega je obelodanil enak preiskovalni odbor rudarske organizacije v Indiani, ki se je mudil v Kansasu. Poročilo odbora iz Indiane je sila pristransko in odobrava vse, kar je storil Lewis v Kansasu.

Veleporota v South St. Paulu, Minn. "preiskuje" stavko klavniških delavcev. To je delo sodnika W. L. Conversa, ki bi rad diskreditiral stavko z obtožbo voditeljev unije klavniških delavcev. V veleporoti so sami trgovci in farmarji in med njimi je tudi stavkočaz Nick Blank.

Občinski odbor v Pittsburghu, Pa. je znižal plače vsem mestnim uslužbenecem, vstevši policajem in ognjegasecem. Centralna delavska unija je poslala županu Mageeju protestno resolucijo z zahtevo, da občinski odborniki tudi sebi znižajo plače, in sicer na letni minimum \$2000. Zdaj prejema \$6500 vsak.

Unije stavbinskih delavcev v St. Louisu, Mo. so z večino večino odklonile znižanje meade za 20 odstotkov. Soboslikarska unija je bila edina, ki je glasovala za znižanje, medtem ko so tesarji glasovali 25 proti enemu zoper vsako znižanje meade. Izučeni stavbinski delavci prejema \$1.25 na uro, navadni delavci v stavbinski stroki pa 75 centov.

Stavbinski delavci v San Josu, Cal. so v hudeh boju z delodajalci za zaprtje delavnice. Organizacije so pripravljene za štrajk, če ne bo drugega izhoda.

"Soviet Russia", glasilo organizacije "Friends of the Soviet Russia" ima v svoji februarški številki zanimiv članek o vzorni tovarni za izdelovanje moške in ženske obleke v Moskvi. Pred enim letom je bilo treba 80 ur in 8 minut za izdelanje ene moške obleke, toda danes je sposobnost tovarne tako narasla, da vzame le še 17 ur in 40 minut za izdelovanje ene obleke. Delavci v tej tovarni prejema po 200.000 rubljev mesečne plače.

Stavke na Irskem. Provizorična irska vlada ima že glavno posla s pomirjevanjem delavcev in izravnavanjem sporov med delavci in kapitalisti. Na železnici Great Southern stavkajo čistilci lokomotiv in med dvema mestoma počiva ves promet. Pri Grand Canal kompaniji je zahtevalo 600 delavcev in poleg tega je v stavki 300 pristaniščnih delavcev.

Razne vesti.

ROPI POSTAJAJO VSAKDANJA REČ.

Dve osebi mrtvi v enem dnevu.

Chicago, Ill. — Ko se je William Kirkham vrnil zvečer malo po devetih domov, ni opazil nič izrednega. Komaj je vstopil v svojo spalnico in prižgal luč, mu je neznani glas ukazal, da naj dvigne roke kviško. Obrnil se je in je videl maskirane, ki sta držala v vsaki roki po en samokres in merila nanj. Udal se je v svojo suodo. Maskirana tolovaja sta prišla pleniti po stanovanju. Okoli desetih se je vrnila domov Kirkhamova soproga. Komaj je vstopila v vežbo, jo je neznani tolovaj udaril s tako silo po glavi, da se je zgrudila na tla. Tolovaja sta ji hitro vzela diamantno zaponko. Zlatnina in dragulji, ki so jih odnesla bandita, so vredni okoli petnajst tisoč dolarjev.

Sosedje so slišali ropot in prišli so gledat, kaj se godi. Bandita sta pobegnila skozi zadnja vrata. Kirkhamova soproga so prepehtali v bolnišnico.

Mrs. Anna Wright se je vrnila domov iz kinematografskega gledališča. Ko je odhajala z doma, je njen soprog spal. Zdaj so bila zablazirana zabarikadirana. Hika je bila oropana, soproga pa ni bilo nikjer. Policija zdaj preiskuje stvar.

Dva deputija sta našla avtomobil blizu Dempsterjeve krme,

ki se nahaja blizu Morton Grova. V avtomobilu je bila nožnica za samokres, nekaj municije, in tri kape iz platna. Avtomobil kasneje sta videla, da so trije banditje ustavili avtomobil, v katerem se je peljal Edward Black in nekaj žen. Deputija sta takoj posegla v stvar in prišlo je do izmenjave krogel. En bandit je bil zadet v nogo, drugi se je podal, tretji je skušal pobegniti z avtomobilom, pa je bil ujet. Prignali so jih na policijsko postajo, in so spoznali v njih skrajno nevarne cestne roparje.

Lekarnar Breves je umrl v bolnišnici za strelno rano, katero mu je povzročil bandit, ki ga je napadel, da ga oropa.

W. A. Winships so našli ubitega v njegovi trgovini. Policija sodi, da je bil izvršen roparski umor.

NEZGODE V GLEDALIŠČIH.

Chicago, Ill. — Amerika se v resnici lahko imenuje dežela katastrof. Nikjer na svetu ni menda človeško življenje tako dober kup kot v Ameriki. In če se preiščejo vzroki nesreče, se navadno dožene, da je nezgoda zakrivila zločinska malomarnost od strani podjetnika. Samo v gledališčih so bile tele nezgode:

5. novembra 1896 se je zrušilo gledališče Wonderland v Detroitu, Mich. Petnajst oseb je bilo ubitih.

6. novembra 1901 je pogorelo gledališče Klondike v Harleyju, Wis. Deset oseb je izgubilo življenje.

30. decembra 1903 je zgorelo gledališče Iroquois v Chicagu. Zgorelo je 575 oseb.

12. januarja 1908 je zgorelo gledališče Rhoades v Boyertonu, Pa. Ubilih je bilo 169 oseb.

25. decembra 1913 je bila panika v gledališču v Calumetu, Mich. Mrtvih je bilo 72 oseb.

10. maja 1916 je bilo v gledališču v Wallacetownu, Va., ubitih 25 oseb.

14. novembra 1920 je nastala panika v gledališču na Manhatanu, N. Y. Pohojenih je bilo do smrti sedem otrok.

28. novembra 1921 je nastal ogenj v gledališču Rialto v New Havenu, Conn. Ubilih je bilo šest oseb.

Te nezgode so se dogodile samo v gledališčih in v pet in dvajset letih. Če bi se kdó potrudil in našel vse večje nezgode, tedaj bi šele spoznali, koliko človeških žrtv zahteva zločinska malomarnost, združena s hrepenenjem po večjem profitu.

NOVA KOMISIJA ZA KURIVO NA OBZORJU.

Washington, D. C. — Hardingova administracija namerava ustanoviti novo komisijo za kurivo, v kateri bodo rudarji v manjšini. Ta komisija bo seveda imela moč, da določi mezo in delovne razmere za dve leti.

Walter James, Lewisov zastopnik, pravi, da bo rudarska organizacija U. M. W. of A. nasprotovala komisiji. Skušnje govore, pravi James, da se komisija ni pred dvema letoma ozirala na šele nje meze. Komisija se ni potrudila, da se uvede meza, ki jo je sama določila, v takih okrajih, v katerih rudarji niso bili organizirani. Ker se komisija ni pobrignala, da prekomerniški podjetniki uvedejo od komisije izdelano mezo levice, je prišlo do boja v Zapadni Virginiji.

Organizirani rudarji se hočejo pogajati direktno z organiziranimi podjetniki. Oni žele, da se o vsem razpravlja odprto in pri miru in nehoče nikakor postati žrtve kakšnega zveznega odbora, ki bo tako ravnal z njimi kot železniški odbor z železničarji.

Uprava še vedno preiskuje teren, da se prepriča, če je kje prilika, da lahko intervenira. Ako bo uprava prepričana, da je stavka izgubljena, tedaj ne bo zahtevala, da se imenuje komisija, ki ima izravnavati sporne točke po svoje. Seveda se taktika uprave spremeni, ako pride do spoznanja, da se bodo rudarji bojevali do konca in da so izgledi za rudarje, da zmaga. V takem položaju bo seveda Hardingov kabinet predlagal, da se za rudniško industrijo ustanovi tak odbor, kot je ustanovljen za železničarje, da kontrolira meze v pregovori industriji.

Naval zločinov v "svobodni" irski državi.

London, 29. jan. — Naglo se množeči ropi in umori na Irskem so tako alarmirali provizorično vlado v Dublinu, da je oklicala obsedno stanje v petih okrajih južno od Tipperaryja. Republiške čete patrolirajo kraje. V petek je bilo aretiranih pet roparjev.

Govorice o ameriškem papežu se ponavljajo.

London, 30. jan. — Poročevalec tujaknjega lista "Times" javlja iz Rima, da ima ameriški kardinal O'Connell iz Bostona največjo priložnost med vsemi inozemskimi kardinali za izvolitev papežem, ako ne bodo volili Italijana. Poročevalec pa dostavlja, da bo nedvomno izvoljen Italijan.

Turki prosijo za udeležbo v Genovi.

London, 30. jan. — Včeraj se je izvedelo, da je Turčija (sultanova vlada v Carigradu) uradno naprosila zaveznike, da jo naj povabijo na ekonomsko konferenco v Genovi.

Nuorteva izpuščen iz zapore v Rusiji.

Moskva, 30. jan. — (Federated Press.) — Santerri Nuorteva, bivši tajnik sovjetskega biroja v New Yorku in poznejši načelnik biroja v komisariatu za vnanje zadeve v Moskvi, kateri je bil več mesecev v zaporu, je bil 27. januarja izpuščen na svobodo.

Dva ubita in 40 ranjenih v novih bojih v Indiji.

London, 30. jan. — Štiri tisoč delavcev v tovarnah v Kalkuti, v katerih izdelujejo iz jute predivo (juta je neka vlaknasta rastlina v Indiji), se je v četrtek spopadla s policijo in konec boja je bil, da sta obležala dva delavca mrtva in 40 ranjenih, dočim je bilo med policiji 12 ranjenih.

Boj je nastal, ko so delavci zahtevali, da se izpustita iz zapore njihova dva tovariša. Vodstvo tovarne je poklicalo policaje, ki so streljali na delavce. Delavci so se branili s kamenjem.

Istčasno je policija razgnala prepovedan shod nekooperativstov, ki so se postavili v bran. Na obeh straneh je bilo ranjenih nekaj oseb in 30 domačinov je bilo aretiranih.

LEWISOV "KATEKIZEM" ZA RUDARJE V KANSASU.

(Nadaljevanje s prve strani.)

rudarjih, ki so se pokorili navodilom mednarodne unije in se vrnil na delo?

18. Ali so po vašem mnenju rudarji, ki so se vrnil na delo na poziv mednarodne unije, pravi unijski delavci?

19. Ali se boste strogo držali pravil, določenih v obveznosti pogodbe naše unije, ako vas sprejme v članstvo?

20. Ako naša krajevna unija sklene na podlagi dokazov, da ste kršili njene obveznosti, in če vam potem unija dovoli, da smete delati v naši sredi in pod našim kontraktom kot molčec in plačujoč član brez volilne pravice v naši uniji toliko časa kakor odloči naš odbor, ali sprejmete to kazen brez protesta?

Na gornja vprašanja, ki so v originalu angleška, mora odgovoriti in se podpisati sleherni rudar, ki vpraša za delo.

Van A. Bittner, Lewisov agent, je takoj po objavljenju tega katekizma, poklical k sebi reporterje dotičnih časopisov in jim dejal, da njegova "provizorična vlada" ni odgovorna za izdajanje teh pol, pač pa da so jih izdale krajevne unije v Ringu, ki so se reorganizirale in ki se hočejo zavarovati proti organizatorjem I. W. W., ki so zdaj pridno na delu med rudarji v Kansasu.

Bittnerja je vsekakor sram katekizma pa ga je zvrnil na krajevne unije. Rekel je tudi, da so dotične unije že prejale navodilo, da morajo zavreči te pole.

Kako slab izgovor ima Bittner, se vidi iz dejstva, da sta na pol samo dva vprašanja, ki se tičeta I. W. W. in drugih unij, dočim se vseh ostalih 18 vprašanj direktno tiče Howata.

Rudarji, med katerimi je veliko Slovencev — pravzaprav če najbolj drže — naravno odklanjajo te pole in se nočejo zapisati v imolčečo sužnost brez protesta.

Slovenska Narodna		Podpora Jednota
Ustanovljena 5. aprila 1904.		Ljubljana, 27. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2357-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Pradednik Vincent Cinkar, podpredsednik Andrew Vidich, R. P. D. T. Box 4, Johnstons, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik izobitnega odbora Elia Strick, gl. blagajnik John Vojtech, uradni glasnik John Zveretich, upravni glasnik Fido Gidpa.

PORODNI ODESEK:

John Underwood, predsednik, 410 W. May St., Springfield, Ill., Moris Schuchter, Box 274, Barton, Ohio, Fred A. Vidor, Box 673, Ely, Minn., John Turbell, Box 101, Lawrence, Pa., John Gorka, 410 W. May St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESEK:

OBREDNI ODESEK: Elia Strick, predsednik, 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZGODNO OKROŽJE: John Ambrosio, Box 255, Main Run, Pa. John Gorka, 410 W. May St., Springfield, Ill. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Buler, Box 194, Grand, Kans., gl. tajnik, Max More, Box 104, Ely, Minn., gl. blagajnik, Mike Zugel, 2433 So. Winchester St., Murray, Utah.

Nadporni odbori:

Frank Zalta, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Samrah, 5909 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 2205 St. Clair St., Cleveland, O.

Zaraditveni odbori:

Predsedniki: Frank Alci, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Owen, 5839 W. 20th St., Chicago, Ill. Joe Shub, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VZGODNI ZDRAVNIKI: Dr. F. J. Korn, 6203 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. PORODNI: Korespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glasovnem uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki se nanašajo na polje gl. predsednika in na vse druge Predsedništvo S. N. P. J., 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniška uprava S. N. P. J., 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POMOŠJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jedrste vsebo so naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V SVETI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslovi: Blagajništvo S. N. P. J., 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse prireditve glede poslovanja s gl. izvrševalnim odborom se naj pošiljajo Frank Zalta, predsedniku nadpornega odbora, glavar naslov je sporn.

Vsi prireditvi ob gl. poradni odeski se naj pošiljajo na naslovi: John Underwood, 410 W. May St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, slični, urediteljski in splošni vsebino in v splošni s glasnikom jedrste, naj se pošiljajo na naslovi: "Prosveta", 2357-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Zvonimir Koscem:

Sveti Miklavž.

Vsem so vam znana njegova pota: pride in odide, da nihče ne ve, ne odkod, ne kam. Glavna stvar je, da so zvečer nastavljeni peharji, zjutraj polni vseh različnih dobrot, s katerimi razsipava dobri striški. Če je njegova brada res tako dolga in gosta in njegove oči res tako mile in prijazne, kakor pravijo, tega vam ne morem povedati, ker ga dosihod niti enkrat še nisem videl. Nevidna dobrota ostane vseeno dobrota.

Vse ste mu že nastavile, vsaka svoj pehar: ti, Ančka, Franek, Ivanka, Malka, Polonea in tudi ti, Zofija, ljubica mojega srca. Ančka, ti se boš zjutraj prebudila in ko boš stopila v sobo, te bo pozdravil iz peharja možček iz leca, predpoda tvojeja fanta, s katerim sanjaš vse dni in noči.

Franek, tvoje srce je zaljubljeno v medene potice, rožice, fige in sladko grozdje — tvoj pehar bo poln grozdič.

Ivanka, tvoj ideal so šumeče tonete, postala bi rada dama, ki strni vseh oči možkih na večerni promeni samo nanjo — lepa židana ruta se ti bo nasmehnila iz peharja.

Malka, tebe je bilo pa tudi že povsod dosti: na Triglavu, na Grinovecu, na Stolu, na Kočni, največ seveda na Golovecu, kjer se včasih tako rada pobirala kovanč. Tvoje sanje, Malka, so zdaj samo še Gavrizankar. Ko boš zagledala zjutraj v peharju volneno čepico in volnene nogavice, glej, da se lepo zahvališ svetemu Miklavžu, ki skrbi za to, da te ne bo zeblo na visokem Gavrizankarju.

Polonea, kaj bi bilo, če bi tvoje posakone nožice ne priskakljale nič več v hram boginje Terpsihore? Ne bilo bi več veselja na svetni. Elegantni čevljički v peharju naj ti na vsakem plesu zbuja spomin na svetega Miklavža, ki je dobrohotno mislil na tvoje nožice.

Zofija, Zofija — Bog ti grehe odpusti kakor sem ti jih odpustil jaz! Kakor solnce siješ podnevi in ponoči — Bog ti grehe odpusti! Ni bilo, in on ne bo na svetni Kresna tako žarečega in tako lepega kakor je lepa tvoja duša, Zofija, žareča moja ljubica. Ti si moja in jaz sem Tvoj. Vstala boš zjutraj in kakor jutranja zarja se ti bodo lesketala čista lica, zakaj iz peharja ti bodo voščile dobro jutro moje v Miklavževem rajni natiškane ode in jeremičade. Prebrala boš moje pesmi, ponosna Zofija, in kakor kres do neba bo gorelo tvoje srce.

Tako dober, dober striček je svet Miklavž.

Njegovih dobrot je polna vsa zemeljska obla, od vzhoda do zahoda, od severa do juga.

Ne sežali niste, ne želi, molili

in priporočali se dobremu stričku še manj, pa imate peharje in kakšne do vrha nabasane s sladko pšenico.

Ne židali niste, niti s mesneem genili od drobne zibelke do debele, v masčbo tonečih let, pa živite — kakor veseli, dobro pitani kanarčki v kletkah — v visokih, proti nebu kipečih palačah, na mehkih zofah, ob vedno pogrujenih mizah in ob vedno polnih sodih.

Ne kopali niste — koplje naj samo ubogi kulji — niti roke izognili do zemlje — kramp in lopata so vam ilice in vilice — pa se bleščite v sijaju ametistov, bizerberlov, karneolov, rubinov, safirov in topazov kakor najbolj pisane papige in v vaše žepce se stekajo — odkod, zakaj, kako? — milijoni in milijarde, da bo miza, že tako polna, obložena še bolj in se bo še tista majhna skorpion ob jarku posušila popolnoma.

Tako dober, dober striček.

Razložil mi, sveti Miklavž, kako je vendar a tole stvarjo: Krivica, da bi jo lahko z roko otipal, se šepiri in si je nadela masko z imenom "pravica". Kdor dela, naj ne je, naj strada. In kdor ne dela, naj živi v izobilju. Gospodu je in gospodari naj lenuh in lopov, suženjska dela naj opravlja jo brez plačila pošene roke. Ljubezem, pripravnost, bratstvo — puhle fraze, banalnost, sentimentalnost. Napuh, lakomnost, sijaj, denar — bogovi, pred katerimi se klanja človeštvo do konca dni. Ti si hotel z bratsko ljubezno preprostiti človeški rod — upornik hinavec, potuhnjeneec, na vislihah boš visel, če takoj ne umolneš. Zaradi udruženja nekoliko oboroženih lopovov črna morija trpečega, teptanega, stradaljočega človeštva. Povej mi, sveti Miklavž, kako je vendar s to stvarjo in zakaj vse to, da mi ne ostane pomenujoča se mrtva sfiga zagonetka do živih las.

Kakor da me ne sliši sveti Miklavž, kakor da me noče slišati. Ali si vna ta dolga, dolga leta skozi prste gledal, ko si zemeljsko oblo obisoval s svojimi darovi, sveti Miklavž?

Sveti Miklavž, prosim te: stopi kabi-krivici na vrat, dvigni in ponesi v svet pravico, da se bo zaščevala kakor zmagojuča jutranje solnce nad mrakom in temino, pogled že enkrat tudi na trpeče, teptane in stradaljoče milijone in obdaruj jih s svojimi darovi!

Gospod Parkelj, ti pa šibo v roki in — "na kolena, lenuh, lopovi!" — krepko udrilaj, krepko naj poje šiba!

TRAJNI PREPIR JE POVZROČIL TRAGEDIJO.

Muscoda, Wis. — John Swanda, farmar, je ustrelil svojo ženo in sebe. Sosedje pravijo, da je bil prepričan, da je bil navadnega med zakonskima.

F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

"Še enkrat potrjujem svojo pripravljenost, opravičiti se v slehernem pogledu," se je z nenavadno naglico oglašil Nikolaj Vsevolodovič.

"Kako le morete?" je divje zakričal Gaganov, obračaje se k Mavrikiju Nikolajeviču, ter besno udaril z nogo ob tla. "Ako ste sekundant, Mavrikijs Nikolajevič, ne moj sovražnik, razložite temu človeku (mahnil je s pištolo proti Nikolaju Vsevolodoviču), da takšno popuščanje le še povečuje žalitev! Ne pride mu na um, da bi se čutil žaljenega po meni! ... Ne zdi se mu sramotno uti mi od barriere! Za koga me ima potemtakem, kaj pravite? ... In vi ste moj sekundant! Samo dražite me, da ne bi zadel."

Spet je udaril z nogo; alina mu je brizgala iz ust.

"Pogajanja so končana. Prosim, pozor na povelje!" je kričnil Kirilov na vse grlo. "Ena! Dve! Tri!"

Na besedo "tri" sta se napotila nasprotnika drug proti drugemu. Gaganov je takoj vzdignil pištolo in ustrelil na petem ali šestem koraku. Obstal je za hipce, in ko je videl, da ni zadel, je naglo stopil k barieri. Tudi Nikolaj Vsevolodovič je pristopil in vzdignil pištolo, toda nekam zelo visoko, in ustrelil, skoraj ne da bi pomeril. Nato je izvlekel rutico in zavil vanjo desni mezinček. Šele zdaj so videli, da Artemij Pavlovič ni povsem zgrešil nasprotnika, toda krogla mu je neznatno oprasnila meso na mezinčevem členku, ne da bi ranila kost. Kirilov je takoj izjavil, da se dvoboj, ako nasprotnika še nista uzadovoljena, nadaljuje.

"Opozorjam," je zahripal Gaganov (grlo se mu je bilo osušilo), obračaje se iznova k Mavrikiju Nikolajeviču, "da je ta človek (spet je mahnil proti Stavroginu) nalašč ustrelil v zrak ... namenoma ... To je nova žalitev! Onemogočiti hoče dvoboj!"

"Pravico imam streljati, kakor hočem, samo da se godi vse po pravilih," je rekel Nikolaj Vsevolodovič s trdnim glasom.

"Ne, nima je! Raztolmačite mu, raztolmačite!" je kričal Gaganov.

"Popolnoma se soglašam z mnenjem Nikolaja Vsevolodoviča," je izjavil Kirilov.

"Zakaj mi prizanaša?" je divje Gaganov, ne da bi poslušal. "Preziram njegovo prizanašanje ... Pljujem nanj ..."

"Dam vam besedo, da vas nikakor nisem hotel žaliti," je nestrpno izpregovoril Nikolaj Vsevolodovič. "Ustrelil sem v zrak, ker nočem nikogar več ubiti — ne vas ne nikogar drugega, to ni vaša stvar. Res pa je, da se ne čutim žaljenega, in žal mi je, da vas to ardi. Toda vmešavanja v moje pravice ne dovolim nikomur."

"Če se tako boji krvi, vprašajte ga, zakaj me je potem pozval?" je vpil Gaganov, obračaje se venomer k Mavrikiju Nikolajeviču.

"Kako vas naj ne pozove?" se je vmešal Kirilov. "Vse je bilo zaman — kako se vas je mogel odkrižati?"

"Le nekaj omenim," je izpregovoril Mavrikijs Nikolajevič, ki je s težavo in muko gledal ta prizor. "Ako nasprotnik naprej izjavi, da bo streljal v zrak, se dvoboj ... iz delikatnih in ... jasnih razlogov res ne more nadaljevati."

"Saj nisem rekel, da bom vedno streljal v zrak; nikakor ne!" je kričnil Stavrogin; vse potrpljenje ga je že minevalo. "Vi ne veste, kaj namerjam in kako ustrelim prihodnjice ... jaz prav nič ne oviram dvoboja."

"Če je tako, se boj lahko nadaljuje," se je obrnil Mavrikijs Nikolajevič h Gaganovu.

"Na mesto, gospoda," je komandiral Kirilov.

Šešla sta se iznova; Gaganov je spet zgrešil, Stavrogin je spet ustrelil v zrak. O teh streljih v zrak bi bilo dalo prekratki: Nikolaj Vsevolodovič bi bil lahko smeel trdit, da strelja kakor treba, če bi sam ne priznal, da nalašč noče zadeti. On ni namerjal pištolo naravnost v nebo ali v drevo; zmerom se je zdelo, kakor bi meril v nasprotnika, čeprav je držal za lakot višje od njegovega klobuka. Drugi strel je bil celo še nižji, verjetnejši od prvega; toda Gaganova ni bilo več moči prepričati.

"Že spet!" je zaškripal z zobmi. "Vseeno! Pozvan sem in rabim svojo pravico. Streljati hočem tretjič ... nič ne pomaga!"

"To je vaša polna pravica," se je odrezal Kirilov.

Mavrikijs Nikolajevič ni rekel ničesar. Razstavila sta ju tretjič in komandirala; topot je šel Gaganov tik do barriere — tam, na dvajset korakov, je začel meriti. Preveč se mu je tresla roka, da bi bil mogel pravilno streljati. Stavrogin je stal nepremično s povešeno pištolo in čakal njegovega strela.

"Predolgo, predolgo merite!" je nejevoljno kričnil Kirilov. "Streljajte! Streljajte!"

Toda že je počel strel; tokrat je zletel Nikolaj Vsevolodovič beli klobuk z glave. Strel ni bil slab, oglavje klobuka je bilo prebito dokaj nizko; palec nižje in vse bi bilo končano. Kirilov je pobral klobuk ter ga podal Nikolaju Vsevolodoviču.

"Streljajte, ne zadržujte nasprotnika!" je kričnil Mavrikijs Nikolajevič v nepopisni razburjenosti, videč Stavrogina, da ogleduje klobuk s Kirilovim, kakor bi bil pozabil na strel.

Stavrogin se je zdrzil, pogledal Gaganova, se odvrnil in ustrelil topot brez vsakršnega rahločutja v gozd. Dvoboj je bil končan. Gaganov je stal kakor poteptan. Mavrikijs Nikolajevič je stopil k njemu in nekaj govoril vanj, ali zdelo se je,

da ga ta ne razume. Kirilov se je odkril pri odhodu in pokimal Mavrikiju Nikolajeviču; toda Stavrogin je bil čisto pozabil prejšnjo vkladnost; po svojem strelu v gozd se niti ni več obrnil k barieri, marveč je dal pištolo Kirilovu ter naglo krenil h konjem. Molčal je; njegov obraz je izražal jezo. Tudi Kirilov je molčal. Zajahala sta konje ter se spustila v galop.

III.

"Čemu molčite?" je nestrpno kliknil Kirilov že blizu doma.

"Slišal sem, da ste imeli bridke čase z bratom, dokler mene ni bilo."

"Kaj bi radi?" je odgovoril ta in toliko da ni zdrknil s konja, ki se je vzpel pokoncu.

Stavrogin se je premagal.

"Nisem hotel žaliti tega ... bedaka, pa sem ga vendar spet razžalil," je rekel tiho.

"Da, spet ste ga razžalili," se je odrezal Kirilov. "In to ni res, da bi bil bedak."

"Storil sem vse, kar sem mogel."

"Ne."

"A kaj je bilo treba še storiti?"

"Ne pozvati ga."

"In se dati biti po obrazu?"

"In se dati biti."

"Zdaj pa v resnici ne razumem ničesar več!" je arditno odgovoril Stavrogin. "Zakaj pričakujejo od mene vsi tega, česar od drugih ne pričakujejo? Čemu naj prenašam jaz, česar nihče ne prenaša, in silim pod bremena, ki jih nihče ne more nesti?"

"Mislim sem, da sami iščete bremen."

"Jaz da iščem bremen?"

"Da."

"Vi ste ... videli to?"

"Ali je tako očitno?"

"Da."

Pomolčala sta hipce. Na Stavroginovem obrazu se je risala globoka skrb in osuplost.

"Streljal nisem, ker nisem hotel ubijati; drugega namena nisem imel, verjemite mi," je dejal naglo in vzemirjeno, kakor bi se opravičeval.

"Ni ga bilo potreba žaliti."

"Ali kaj sem mogel storiti?"

"Ubiti ga."

"Tedad vam je žal, da ga nisem ubil?"

"Meni ni ničesar žal. Mislim sem, da ste ga res hoteli ubiti. Sami veste, česa iščete."

"Bremena iščem," se je zasmejal Stavrogin.

"Če sami niste hoteli krvi, zakaj ste dali njemu priliko ubijati?"

"Ako ga ne bi bil pozval, bi me bil ubil tako, brez dvoboja."

"Kaj vas briga to? Morebiti vas tudi ne bi bil."

"Temveč samo naklestil!"

"Kaj vam mar? Nosite breme. Brez tega ni zasluge."

"V uho naj me plše vaša zasluga; ne iščem je pri nikomer."

"Mislim sem, da je iščete," je sklenil Kirilov neverjetno hladnokrvno.

Prijedila sta na dvorišče.

"Ali stopite k meni?" ga je povabil Nikolaj Vsevolodovič.

"Ne, domov pojdem. Zdravi!"

Zlezel je s konja in vzel svojo skrinjico pod pazduho.

"Ali jezni vsaj niste name?" Stavrogin mu je pomolil desnico.

"Nikakor ne!" Kirilov se je vrnil stisnit roko. "Meni je breme že od nature lahko; morebiti je vam zaradi tega težje, ker je natura drugačna. Hudo se ni sramovati ničesar, le majčkeno."

"Vem, da sem ničeven značaj; ali saj se tudi ne silim med krepke."

"Prav imate; vi niste krepak človek. Priđite kaj na čaj."

Nikolaj Vsevolodovič se je v silni zmedenosti vrnil v svojo sobo.

IV.

Aleksej Jegorovič mu je takoj povedal, da je Varvara Petrovna vsa zadovoljna, ker je Nikolaj Vsevolodovič privrkal po osmih dneh bolniži jezidi na izprehod, velela zapreči kočijo ter se odpejala sama, "kakor prejšnje čase, dihat sveži zrak, zakaj ves ta teden si ga niso privoščili."

"Ali se je peljala sama ali z Darjo Pavlovno?" je Nikolaj Vsevolodovič presekala stareu besedo in se ves zmračil, ko je slišal, da "so se Darja Pavlovna izgovorili z boleznijo ter ostali doma in se nahajajo zdaj v svojih sobah."

"Poslušaj, stari," je izpregovoril, kakor da se je mahoma odločil. "Pazi nanjo ves današnji dan, in če jo vidiš, da gre k meni, jo ustavi takoj ter ji povej, da je ne morem sprejeti, vsaj nekaj dni ... in jo prosim ... kadar pa pride čas, jo sam pokličem — ališ?"

"Sporočim," je dejal Aleksej Jegorovič z žalostnim glasom ter povsili oči.

"Toda šele, če vidiš jasno, da hoče sama k meni."

"Izvolite biti brez skrbi, ne bom se zmotil. Tudi doslej so se vršili obiski z mojo pomočjo; vselej so me prosili, da jim pomorem."

"Vem. Tak pomni: šele če sama pride. Pri njej mi čaja, čimprej moreš."

Skoraj tik po starčevem odhodu so se odprla ista vrata, in Darja Pavlovna se je prikazala na pragu. Njen pogled je bil miren, le bleda je bila.

"Odkod prihajate?" je vzkliknil Stavrogin.

"Stala sem tu in čakala, kdaj odide, da pridem k vam. Slišala sem, kar ste mi naročili, in ko je stopil vun, sem se skrila za vogal na desni, da me ni opazil."

"Že zdavnaj sem hotel pretrgati z vami, Daša ... dokler je čas. Vam vašim vrticem vas snoči nisem mogel sprejeti. Sam sem vam hotel pisati, pa ne znam," je dodal zlovoljno, kakor bi se mu upiralo.

(Dalje prihodnjik).

DVONOŽEC

in druge zgodbe.

NARAVOSLOVNE PRAVLJICE

Spisal Karl Ewald.

Prevedel Franc Bolka.

(Dalje.)

"Resda! Ljudje se imenuje — prokleti rod Dvonožec. Vso zemljo je podjarmil. Skoro ni več mesta, kjer bi pošten lev lahko lovil svoj kraljevski lov. Jaz poznam celo zgodbo ... Tam zunaj v puštinji, kamor so nas pregnali ljudje, sem zadnji večer predpsem bil vjet, slišal vse. Kako sta prišla Dvonožec in njegova žena naga in brez orožja v gozd. Kako ju je moj praded ščitil. In kako sta potem živali drugo za drugo prekanila. Samo ti si šel prostovoljno k njima v službo. Druge je vlovil in udomačil in njihovi čuti so v ujetništvu otopeli, da niso več mogle živeti kot proste živali, nego se počutile dobro v robstvu. Konečno je Dvonožec mojega pradedu ubil s svojo sulico. Da, da, jaz poznam sramotno zgodbo od A do Ž."

"Jaz ne," je izjavil pes. "Tudi mi ni prav nič od tega, da bi jo spoznal. Vem samo, da imam doma pri moji gospodinjki gorko majhno košarico, in da dobivam imenitno jed in poljube in ljubkovanja. Ven hočem! Domov hočem!"

Lev mu ni odgovoril; bavil se je s svojimi mislimi:

"Ko ležim tu v kletki svoji, kjer bom kmalu umrl od domotožja in kašlja, mi je vsaj v tolažbo, videti, kako revni stvorijo postali nasledniki Dvonožca. On je bil vznesen in lep — bil je živ! Ta bitja pa ... komaj košček telesa se more videti, tako se zavijajo v prtove. Dvonožec je skakal po gozdu okoli in plezal na drevesa, imel je vsaj pogum bojevati se ... Strah ljudi pa je razveseljeval, če vstanem in stopim k železnim palicam, ali če tulim. Tresejo se kot trepetljike, če ravno vedo, da sem ubog jetnik."

"Ven hočem! Domov hočem!" je cvilil pes.

Lev se je dvignil in se približal mreži. Udarjal je z repom ob svoje suhe bokove in odprl svoje črelo, tako da so se zobje strašno svetili. Pačnik pa se je ob pogledu nanj tresel od strahu.

"In ti?" je zaklical lev. "Hahaha! Rajše ujet lev v kletki kot ubog naračeni pišček stare device s krugljički in oedejo."

In potem je zatulil tako glasno, da so se v vasi ljudje v posteljah zgenili. Nato se je v ozadju kletke vlegel, obrnil se na stran in zaspal.

Mali pes pa je cvilil tako dolgo, da je nekdo prišel in ga izpustil na plano.

Kačji pastir in lokvanj.

Pod zelenimi grmi in drevesi je tekel potok. Na bregu je stalo visoko, vitko bičje in je šepetalo z vetrom. Sredi vode je plaval lokvanj s svojim belim evetjem in širokimi zelenimi listi.

Ponavadi je bilo na potoku vse tiho. Ali sem pa tja se je prijeljal veter, potem je šumelo in bučalo v trstju in lokvanj se je čestokrat potopil v valeh, in listi so se dvignili in stali pokonci, tako da so jih stebela, katera so prihajala iz globine, s težavo še obdržala.

Po stebli lokvanja je plezala ves dolgi dan ličinka kačjega pastirja gor in dol.

"Za boga, pa mora biti vseeno dolgočasno, biti lokvanj," je rekla in gledala k evetu.

"Blebetaj zopet nekaj tja vendar," je bil odgovor lokvanja.

"To je ravno najlepše življenje na svetu."

"Razumi, kdor more," je rekla ličinka. "Jaz ne bi premisljala niti trenutka, odtrgati se in frčati po zraku kot velik, lep kačji pastir."

"Pah!" je rekel lokvanj. "To bi bila čedna zabava. Ah ne, tiho ležati na vodi in sanjariti, vsesavati solnčno luč in se od časa do časa pustiti zibati od valov ... to je vendar vse kaj drugega."

Ličinka je molčala za trenutek in razmišljala. Potem je zaklicala:

"Jaz hrepenim pač za čem višjim. Če bi bilo po mojem, bi postala kačji pastir. Na velikih trdih krilih bi poletela ob potoku, poljubila bi tvoje belo evetje, počila

za trenotek na tvojih listih in potem odletela naprej."

"Previsoko hočeš," je odvrnil lokvanj; "in to je nespametno. Vrabec v roki je več vreden kot golob na strehi. In rad bi tudi stavlil vprašanje, kaj hočeš podvzeti, da postaneš kačji pastir. Ne izgledaš, da bi bila ustvarjena za to. Na vsak način bi se morala izrastti nekoliko lepše; tako siiva in grda, kakor si zdaj."

"Da, to je ravno nesreča," je odgovorila ličinka malodušno.

"Sama ne vem, kako naj se zgodi, vendar pa upam, da se zgodi. Zato capljam tu okoli in uživam vse živalice, ki mi pridejo na pot."

"Aha, misliš, da se z žrtjem spraviš naprej?" je rekel lokvanj smeje. "To je resnično izboren način, v življenju priti do česa."

"Da, mislim resnično, da je za mene pravi!" je zaklicala ličinka kačjega pastirja podjetno. "Cel ljubi dolgi dan jem, dokler ne postanem debela in mastna in mišlim, da se izpremeni nekega lepšega dne vsa moja mast v zlata krila in vse druge lepe stvari, ki narede pravega kačjega pastirja."

Lokvanj je majal z lepo belo glavo.

"Pusti nespametne misli," je rekel, "in bodi zadovoljna z usodo, kiti je odložena! Mirno in zadovoljno se smeš izprehajati tu med mojimi peresi ter plezati gor pa dol po mojem stebli, kolikor te je volja. Dobro izhajaš in brez skrbi — kaj zahtevaš še več?"

"Nizkega rodu si," je odgovorila ličinka, "in zato nimam smisla za kaj višjega. Jaz pa hočem postati kačji pastir."

In splezala je popolnoma do dna, da naloži vedno več mrčesa in se še bolj omasti in odebeli.

Lokvanj pa je ležal mirno na vodi in razmišljal o toku sveta:

"Ne morem razumeti teh živali. Od jutra do večera se pode okoli, pojava in žro se medsebojno in ne morejo živeti v miru. Me evetlice smo vendar pametnejše. Tiho in mirno rastemo druga poleg druge, pijemo solnčne žarke in dež in vzamemo vse, kakor je. In jaz sem najzrenejša izmed vseh ker evetlice na celini vane ob veliki vročini, jaz pa plavam nemoteno tu na vodi. Cvetkam je najbolje: tega pa neumne živali ne morejo razumeti."

Ko je zvečer solnce zašlo, sedela je ličinka kačjega pastirja nima in trda na stebli; noge je trdo pritegnila. Požrla je toliko živalic in je bila tako debela, da se ji je zdelo, da bo počila. In vendar ni bila zadovoljna. Premišljevala je o tem, kaj ji je rekel lokvanj in celo noč ji nemirne misli niso pustile spati. Od samega premišljevanja jo je bolela glava, ker to je bilo nenavadno delo. Tudi hrbet in trebuh sta jo bolela. Bilo ji je, kot da se trga na kose in mora umreti.

Ko se je svital dan, ni mogla dalje vzdržati.

"Ne vem več, kako mi je," je vzdihovala obupno. "Šeplje in bode me in ne vem, kaj bo iz mene. Morebiti ima lokvanj prav in jaz ostanem večno, večno ubožna, revna ličinka. Ampak kaj ni misel silno trda? Jaz bi postala vendar tako rada kačji pastir in letala v solnčnem žaru. Av, moj hrbet, moj hrbet, moj hrbet! Mislim, da je to smrt."

Imela je občutek, da ji je hrbet počel in je zavpila od bolečine. V tem trenutku je zašumelo v bližju na bregu potoka.

"To je jutranji veter," je pomislila ličinka. "Enkrat vsaj bi še rada videla solnce, predno umrem."

In z veliko muko je zlezla na list lokvanja, stegnila noge in se pripravila na smrt.

Ko pa je solnce rdeče in okroglo vzšlo, je hrbet ličinke počel naenkrat. V notranjosti ji je škrabljalo in škrabljalo in bilo ji je tesno in plašno pri duši — o, trpela je neizrečene muke.

Premagana je zaprla oči, v notranjosti pa je sililo in delalo dalje. Konečno je naenkrat opazila, da je prosta in ko je odprla oči,

plaval je na trdih, svetlih krilih v zraku kot nežen kačji pastir.

Doli na listu lokvanja pa je ležala njegova grda, siiva haljuma. "Hura!" je zaklical novopečeni kačji pastir. "Zdaj se je moj najljepši sam vendar vresničil!"

In lete je brenčal po zraku, kot da se pelje na konec sveta.

"Norci se je vendar izpolnila volja!" je mislil lokvanj. "Bomo videli, če postane zadovoljnejša."

Dva dni kasneje je priletel kačji pastir in se vsedel na lokvanjev evet.

"I dober dan!" je zaklical lokvanj. "Pokažes se vendar enkrat! Mislim sem, da si postal preimenniten, da bi pozdravil svoje stare prijatelje."

"Dober dan," je rekel kačji pastir. "Kam naj ležem jajca?"

"Ah, te boš že shranil!" je odgovoril evet. "Vsedi se za trenutek k meni in pripoveduj mi, česa si zdaj zadovoljnejši, kot tedaj, ko si se plazil po mojem deblu gor in dol."

"Kam naj ležem jajca? Kam naj ležem jajca?" je klical kačji pastir in letal vršoč sem ter tja, zlegel jajce semkaj in tamkaj in se spustil nazadnje utrujen na list.

"No?" je vprašal lokvanj.

"Ah, takrat mi je bilo boljše, veliko boljše!" je vzdihnil kačji pastir. "V solnčnih žarkih je sicer krasno in zabavno je letati tako nad vodo, ampak kdaj imam čas, veseliti se tega? Imam namreč tako silno mnogo dela, vedi. Poprej mi ni bilo misliti na ničesar. Zdaj pa moram letati ves dan okrog, da shranim ta neumna jajca. Nimam prostega trenutka in komaj časa za jed."

"Mar ti nisem rekel naprej?" je rekel lokvanj zmagovalno.

"Kaj ti nisem prerokoval, da boš prišel iz dežja pod kap?"

"Zdravstvuj," je odgovoril kačji pastir z vzdihom, "nimam časa poslušati tvojih zaničljivih opazk. Jaz moram danes zleči še več jajec."

Vendar ko je ravno hotel odleteti je prišel škorec.

"Tako lep in majhen kačji pastir!" to je imenitna sladčica za moje mladice!"

In vups! zgrabil je kačjega pastirja s kljunom in odletel.

"Tu imamo dogodbilo!" je zaklical lokvanj in listi so se mu tresli razočaranja. "Te živali, o te živali! To so smešni stvorji. Hvalim vendar moje tiho, mirno bivanje. Nikomur ne storim žalega in nihče ne stori meni česa ... Kako sem vendar srečen ..."

Predno je mogel izgovoriti, zdrknil je čoln tik ob njem mimo.

"Ej, tak lep majhen lokvanj," je zaklicala Elena, ki je bila v čolnu, "tega moram imeti."

Nagnila se je preko oboda čolna in odtrgala evetlico z enim poteg-ljuajem. Ko je prišla domov, vtaknila jo je v kozarec z vodo, kjer je stala tri dni med drugimi evetlicami.

"Tega ne razumem," je rekel lokvanj četrtega jutra. "Za las mi ni zgodilo boljše kakor ubogemu kačjemu pastirju."

"Zdaj so evetke ovnele!" je rekla Elena in jih zagnala skozi okno.

Lokvanj je ležal tu s svojimi nežnimi, belimi listi na umazani zemlji.

(Dalje prihodnjik).

Delavec brez delavskega časopisa je kakor vojak brez puške. Narodite se in širite svoje glaslo "Prosveto."

<